

A SZECESSZIÓ MESTEREI A HEGYVIDÉKEN 4.

Orbán Jenő, a Svábhegy meghatározó épületegyüttesének tervezője

A múlt század elején megjelenő új stílus, a szecesszió időszakában épült a Diana utca 4. szám alatti Elemi Iskola, mai nevén Jókai Mór Általános és Német

rá, az Építőművészek Szövetségének küldöttjeként részt vett a „lőcsei pénzügyi palota” tervpályázat bírálóbizottságában.)

A Diana utcai iskola alsorszföldszint-egyelemletes, első változata 1904-ben épült fel, a mai stílusjegyeket hordozva, kilenc tanteremmel. A Svábhegy folyamatos beépülése során már nem volt elegendő a befogadó-képessége, és óvoda elhelyezése is szükségessé vált benne. A további fejlesztések megtervezésére Orbán Jenő nyugalmazott főmérnököt kérték fel, a bővítés – a levéltári adatok szerint – az ő 1927-ben aláírt tervei alapján készült. (M megbízatása, a folytatás egységes építészeti stílusa, a részletek megoldása egyértelműen arra utal, hogy az eredeti épületnek is ő lehetett a tervezője, bár

Az U alaprajzú, oldalfolyosós épület tengelyében ugrik ki szögletesen a fölépcsőház, a Felhő utcai szárny végében a kör alaprajzú, toronyszerű melléklépcsőház helyezkedik el. Vakolt homlokzatai a korabeli iskolákra jellemzően gazdag szecessziós téglarchitektúrával díszítettek; napjaink látványa az 1928-as állapotot tükrözi. Az emeletráépítés egységesebbé tette az épület tömegét, homlokzati megjelenését. A Költő utcai, zárt homlokzaton az eredeti, egyemeletes magasságig megmaradt az ablakok tégladísztése (a páros ablakokat szegmens ívek kötik össze), a második emeleti ráépítés ablakkeretezése már eltérő (ablakonként félköríves lezárás).

Az Eötvös parkra néző homlokzaton gazdagon díszített oromfalak fogják közre a fal-ablak architektúrájú középszarnyat, a Költő utca felőli oromfalon napórával. Ezt 1904-ben Orbán Jenő tervei alapján készítették, és eredetileg nem ebben a magasságban helyezték el. Az 1927–28-as emeletráépítés során a homlokzaton díszítő záró motívumokat és a napórát is újra elkészítették, egy szinttel magasabban, az

eredetivel megegyező módon. A fővárosban lévő tizenöt működő napóra közül ez az egyik legszebb.

A Felhő utca felőli homlokzat oldottabb, a belső udvart díszes oromfalak, lépcsőházi tornyok bontják meg. A templomra néző hátsó homlokzaton hármass oromfal tagolja. A műves szecessziós kerítést szintén Orbán Jenő tervezte (1926-ban), betonoszlopainak fejezete népi fafaragásokra emlékeztet. A belső folyosókat a diákok napjainkban készített kerámiamunkái, rajzai díszítik.

Az iskolát 1976-ban nevezték el Jókai Móról az író híres szülőjének közelsége miatt, valamint a támogatásáért, amivel hozzájárult a szecessziós épület létrejöttéhez. Az intézmény előtti parkban 2000-ben készült el Jókai szobra: Párkányi Péter szobrászművész padon ülve ábrázolja őt, amint épp mesél egy gyermeknek. (Forrás: Rosch Gábor: A Hegyvidék épített öröksége II. Óvodák, általános és középiskolák, felsőfokú tanintézetek, egyházi épületek, 2013.)

E varázslatos környezet inspirálhatta a nevelők hitvallását: „Iskolánk tantestülete az európai kultúrában 2000 évvel ezelőtt megfo-

galmazódott örök emberi értékek szellemében, szeretetteljes légkörben őszinteségre, becsületességre, a másik ember tiszteletére, toleranciára, a társadalmi és természeti kör-

nyezetre nyitottá neveli a gyereket...” (Forrás: 12. kerület. ittlakunk.hu: Jókai Mór Általános és Német Nemzetiségi Iskola.)

Beöthy Mária építész

Párkányi Péter Jókai-szobra

Nemzetiségi Iskola, két ütemben, Orbán Jenő műépítész tervei alapján. A helyén már korábban is álltak szerényebb oktatási épületek.

Orbán Jenő életrajzi adatainak feltárása még kutatómunkát igényel, a Fővárosi Levéltárban és a szakmai könyvtárakban nem található, és az Építészeti lexikon sem tartalmazza a nevét. (A Magyar Építőművészet 1913. [XI. évf.] 11–12. számában utalnak

az 1903-as terven csak a Székesfővárosi Mérnöki Hivatal nevét tüntették fel.)

A meglévő épület az emeletráépítéssel kétemeletesé vált, a tornaterem felett további két szint készült. A tornaterem színpaddal, öltözőkkel kiegészítve alkalmas lett színházi és filmelőadások megtartására is. Az óvoda önálló bejáratával a földszintre került. Az iskola ekkor nyerte el ma is látható kialakítását.

A különleges napóra

A Hegyvidék egyetlen leányiskolája

A Böszörményi úti Leányiskola a budai Koronaőr utcai polgári leányiskolából vált ki, és 1914-ben nyitotta meg kapuit, 322 tanuló járt oda ekkor. Ideiglenesen a Krisztina téri elemi iskolában működött 1915. március 3-ig, ennek egyik termében zajlottak az első beiratások.

1915-ben átköltözött a Böszörményi út és a Fery Oszkár (ma: Kiss János altábornagy) utca sarkához közel lévő, nyolc osztállyal és kicsiny tornateremmel rendelkező, átmenetileg (tíz évre) felhúzott barakképületbe. Az első világháború okozta gazdasági ne-

kerti virágok, veteményesek vetették körül. A bejáratnál Magyarország virágokból kirakott térdépe díszlett.

Fehérvári Ferenc igazgató – megszaktításokkal – tizenhat éven át vezette a XII. kerület egyetlen polgári leányiskoláját. 1915 szeptemberétől 1917 szeptemberéig katonai szolgálatot teljesített, az 1919-es tanácsköztársaság idején pedig Forgó Kálmán „iskolavezetőnek” volt kénytelen átadni a helyét.

Az iskola nagy gondot fordított arra, hogy a növendékek elegendő mennyiségű vallási kötelezettsé-

nítőképző intézet tornatermében tartott próbatanításokon.

Az 1925–26-os tanévben alakult meg a Pap-Váry Elemérné nevű viselő ifjúsági önképzőkör, amelyben a diákok szellemi, erkölcsi tartását fejlesztették, és amely különösen szép eredményt ért el az előadó-művészet, a tehetségkiválasztás terén. Szintúgy ekkor alakult meg az Ifjúsági Vöröskereszt Egyesület. Az egészséges életre való szoktatás, a szegény gyermekek segítése, ünnepélyek és kiállítások rendezése igen jó nevelő hatással volt a növendékekre.

Fehérvári Ferencet 1930 szeptemberében áthelyezték a Marczibányi téri polgári leányiskola élére – nehéz szívvel szakadt el szeretett iskolájától. Helyébe Gallauner Károlyné került, aki három évig irányította az intézményt. Az ő ideje alatt folytatódott a sokoldalú tanfolyamok, valamint megalakult a cserkészcsapat. Ugyanakkor alakították át a kisebbik barakk két osztályát parktérre és az előzőhöz képest tágas tornateremmé, ahol az iskolai ünnepélyeket is tartották.

Böngérfi Géza igazgató 1933 szeptemberében állt az iskola élére. Az új irányító sikeresen építette ki a szülők és az intézmény közötti kapcsolatot. Nagy gondot erősítette a cserkészcsapatot, olyannyira, hogy a látogatásban ott járó Anna főhercegnő a legnagyobb elismerését fejezte ki emiatt. Rajz- és kézimunka-kiállítások, előadások színesítették az iskola életét, amelynek sorsa, a barakképületek állapotára tekintettel, a második világháborút követő években pecsételődött meg: a tanítványokat más kerületi oktatási intézményekben helyezték el.

B. A.

Az iskola tornacsapata a tornateremben (1929)

hézség miatt azonban nem jöhetett létre új iskolaépület.

A négy tantermet és egy orvosi szobát magában foglaló kisebb pótbarakk 1920. február 4-én készült el. Az intézmény vezetői természetesen jelezték a fővárosnak a szűkös férőhelyet, ám nem kaptak új épületet – kicsérélhették viszont az iskola régi, romos kerítését.

Idővel megváltozott a székelykapus intézmény külső képe is: újonnan ültetett fák, bokrok,

geiknek. A katolikus tanulók a Missziós Nővérek kápolnájában ünnep- és vasárnapokon szentmisét és egyházi beszédet hallgattak. A többi felekezethez tartozó tanulók a saját templomaikat látogatták.

A leányiskola volt az első a fővárosban, amelyet gramofonnal, mikrofonnal és megafonnal ellátott rádióval szereltek fel. A növendékek hetente kétszer vettek részt a testnevelési főiskola által a Fery Oszkár utcában működő ta-

A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

otópályázatot hirdet

Hegyvidék – régen és most címmel!

Keressük a Hegyvidék jellegzetes momentumait, helyszíneit, ahogy azt az itt élők látják! Mindennapi életből vett jelenetek, híres épületek, műalkotások, fontos pillanatok, melyek meghatározzák a kerület arcát és a hegyvidékiek életét. Bármilyen téma, helyszín, épület megörökíthető – a lényeg, hogy kötődjön egyaránt a múlthoz és a jelenhez!

A beérkezett pályamunkákat szakmai zsűri bírálja el, a legjobb három pályamű készítőjét díjazzuk (pen drive, sd-kártya, fotópapír-csomag). A zsűri által legjobbnak ítélt képekből kiállítást rendezünk a Barabás Villa Galériában.

A zsűri elnöke: Szalontai Ábel, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Fotográfia tanszékének vezetője

A fotókat 2014. április 30-ig, nyomdai minőségben (min. 2480x3500px – A4 300 dpi), CD formátumban vagy postai úton várjuk. Csak saját munkát tudunk elfogadni.

Kapcsolat:

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria
1126 Budapest, Beethoven utca 1/b.
www.hegytortenet.hu
Hanka Nóra
hanka.nora@hegyvidekgaleria.hu
061/457-0501

HEGYVIDÉK GALÉRIA

www.facebook.com/hegyvidekgaleria

